

Udruženje poljoprivrednika općine Fojnica

„FOJNIČKI KROMPIR“

Zaštićena oznaka geografskog porijekla

SPECIFIKACIJA PROIZVODA

Fojnica, 2023.godine

SADRŽAJ

1. NAZIV PROIZVODA.....	3
2. OPIS PROIZVODA	3
3. GEOGRAFSKO PODRUČJE	3
4. DOKAZ O PORIJEKLU PROIZVODA	4
5. OPIS METODE DOBIVANJA KROMPIRA.....	5
5.1. Agrotehnika	5
5.2. Plodored	5
5.3. Obrada zemljišta.....	5
5.4. Gnojidba	6
5.5. Sadnja	6
5.6. Vađenje i skladištenje krompira	7
6. POVEZANOST SA GEOGRAFSKIM PODRUČJEM	8
6.1. Specifičnost geografskog područja.....	8
6.2. Specifičnost proizvoda.....	9
6.2.1. Karakteristike proizvoda.....	9
6.2.2. Pojednosti o ugledu.....	9
6.3. Uzročna veza između geografskog područja i proizvoda	10
7. NAZIV I ADRESA NADLEŽNOG TIJELA.....	11
8. POSEBNA PRAVILA ZA OZNAČAVANJE PROIZVODA	11
Prilog 1. Karta geografskog područja proizvodnje „Fojničkog krompira“	12
Prilog 2. Prijava u Registar proizvođača	14
Prilog 3. Prijava proizvodnih parcela	15
Prilog 4. Radni dnevnik proizvođača krompira.....	16
Prilog 5. Obaveštenje o proizvedenim količinama	17
Prilog 6. Zahtjev za etikete	18
Prilog 7. Podaci o prodanim količinama krompira	19
Prilog 8. Pedološka karta općine Fojnica i tabela sa procentualnim učešćem pojedinih tipova zemljišta.....	20
Prilog 9. Izvještaj o fizičko–hemijskoj analizi „Fojničkog krompira“	22
Prilog 10. Oglеди krompira u Fojnici	25
Prilog 11. Fotografije prodajnog mjesta sa istaknutim natpisom „Fojnički krompir“	26
Prilog 12. Literatura.....	28

1. NAZIV PROIZVODA

„Fojnički krompir“

2. OPIS PROIZVODA

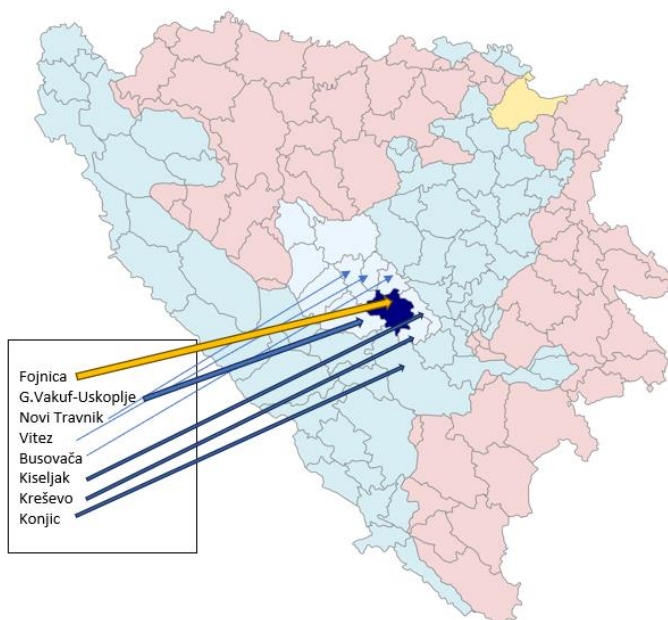
„Fojnički krompir“ su krtole krompira (lat. *Solanum tuberosum L*) namijenjeni za ishranu ljudi, proizvedene na poljoprivrednom zemljištu koje se nalazi unutar administrativnih granica općine Fojnica. U botaničkom smislu predstavljaju zadebljali vrh podzemnog stabla (stolona) koji sadrži minimalno 19 % suhe materije. Minimalni prečnik krtola koji se stavljaju na tržište iznosi 35 mm.

Oblik krtola zavisi od sorte, a najčešće je ovalan sa varijacijama prema izduženo - ovalnog obliku, a rjeđe prema okruglasto-ovalnom. Boja pokožice je žuta sa različitim nijansama, konzistencije glatke do mrežaste sa prelaznim varijantama. Kada je u pitanju boja mesa krtola, ista se kreće od žute do tamno žute sa prelaznim nijansama, dok se tekstura i okus ispoljavaju kao sorte specifičnosti.

Izgled gomolja glatke do hrapave pokožnice, žute boje. Tekstura mesa gomolja: fina sitnozrnata: okus gomolja: brašnat okus tj. prhak ili suh zbog većeg prisustva suhe materije, visok sadržaj skroba i zbog toga sklonost ka raskuhavanju, odnosno, pri jedenju se osjeti punoća u ustima.

3. GEOGRAFSKO PODRUČJE

Područje proizvodnje „Fojničkog krompira“ je administrativna granica općine Fojnica, koja se nalazi u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine, oko 50 km zapadno od Sarajeva i 587 m iznad nivoa mora, površine 308 km². Administrativno pripada Srednjobosanskom kantonu/Kantonu Središnja Bosna, graniči sa slijedećim općinama: Gornji Vakuf/Uskoplje, Novi Travnik, Vitez, Busovača, Kiseljak, Kreševo i Konjic (Slika 1.).

Slika 1. Karta geografskog područja proizvodnje „Fojničkog krompira“

4. DOKAZ O PORIJEKLU PROIZVODA

Porijeklo proizvoda „Fojnički krompir“ sa zaštićenom oznakom geografskog porijekla dokazuje se putem sistema sljedivosti.

Pitanje sljedivosti proizvodnje „Fojničkog krompira“ riješeno je na sistemski način unutar institucionalnih okvira Udruženja poljoprivrednika Fojnica (u daljnjem tekstu: Udruženje).

Uvažavajući specifičnosti zahtjeva koje sljedivost treba da ispuni, unutar udruženja je kreiran set obrazaca sa specifičnom namjerom da se omogući vođenje kompletne evidencije u svim fazama procesa. Na osnovu dokumenata koja se popunjavaju i arhiviraju u svim fazama proizvodnog procesa, moguće je obezbjediti informacije o proizvedenim i prodanim količinama „Fojničkog krompira“ kod svih proizvođača koji su članovi Udruženja.

Udruženje vodi registar proizvođača. Svi proizvođači krompira koji po prvi put prijavljuju svoje proizvodne površine dužni su popuniti i obrazac pod nazivom „Obrazac EP 1“ (Prijava u registar proizvođača). Nakon zavođenja prijave svaki proizvođač dobije svoj jedinstveni broj u Registru proizvođača (JBRP) u formi, gdje se prva dva karaktera odnose na početna slova riječi „Registar Proizvođača“, a tri cifre se dobijaju na osnovu rednog broja prijave. Navedeni broj se koristi u daljnjim procedurama prilikom različitih prijava (**Prilog 2. Obrazac EP 1 – Prijava u registar proizvođača**).

Svake godine zaključeno sa 15.06. proizvođači su dužni Udruženju podnijeti prijavu zasađenih površina. Ova prijava se podnosi na **Obrascu EP 2** (Prijava proizvodnih parcela). U ovom obrascu, proizvođač, osim podataka za identifikaciju (ime i prezime i JBRP), unosi i podatke o: mjestu na kojem se data parcela nalazi, katastarskoj općini, K.Ć. broju parcele, ukupnoj površini i površini zasađenoj krompirom, predusjevu, zasađenoj sorti, kategoriji sadnog materijala i datumu sadnje. Fotokopija zavedene prijave dostavlja se proizvođaču (**Prilog 3. Obrazac EP 2-Prijava proizvodnih parcela**).

Na osnovu dostavljenih podataka u Obrascu EP 2, Udruženje ili drugi zainteresovani (ovlašteni) subjekt ima uvid u ukupno zasađene površine pod krompirom, ali i površine pod pojedinim sortama i površine kod svakog proizvođača upisanog u Registar proizvođača. Na osnovu raspoloživih podataka i procijene prinosa unaprijed se može procijeniti ukupna proizvedena količina, ali i analitički obračun po sortama ili proizvođačima.

U cilju uvida u tehnologiju proizvodnje, proizvođači popunjavaju Obrazac EP 3 (Dnevnik rada) i isti predaju Udruženju najkasnije 15 dana od momenta vađenja krompira, a najkasnije do 10.11. za tekuću godinu. Proizvođač u pravilu vodi onoliko obrazaca EP 3 koliko je prijavio proizvodnih parcela, odnosno koliko je imao redova u Obrascu EP 3. U obrascu EP 3 unose se podaci o izvršenim radnim operacijama (hronološkim redom) sa datumom izvršenja, korištenim sredstvima mehanizacije, vrstom i količinom utrošenog potrošnog materijala, te utrošenim vremenom rada mehanizacije i radnika. Po predaji, ovlašćeno lice u Udruženju protokoliše i zavodi obrasce, te protokolisanu kopiju svakog obrasca predaje proizvođaču (**Prilog 4. Obrazac EP 3 – Dnevnik rada**).

U cilju evidentiranja ukupnih proizvedenih količina krompira namijenjenih tržištu, kao i proizvedenih količina po proizvođaču u sortama, proizvođači popunjavaju Obrazac EP 4 (Prijava proizvedenih količina) i najkasnije do 10.11. isti predaju udruženju. Proizvođači, uz podatke koji se nalaze u Obrascu

EP2 (Prijava proizvedenih parcela) popunjavaju, u ovaj obrazac unose tačnu ili procijenjenu količinu krtola namijenjenih tržištu, čiji je prečnik veći od 35 mm. Nakon predaje Obrazaca EP 4, Udruženje raspolaže evidencijom o proizvedenim količinama pojedinih sorti krompira namijenjenih tržištu i to za svakog proizvođača pojedinačno (**Prilog 5. Obrazac EP 4 – Prijava proizvedenih količina**).

U cilju evidentiranja prometa i obezbjeđuju sljedivosti, proizvođači popunjavanjem i predajom Obrazaca EP 5. (Zahtjev za etikete) obezbjeđuju uslove za dobivanje etiketa. U obrascu se unosi naziv sorte za koju se etiketa traži, šifra pakovanja, kao i količina traženih etiketa u okviru datog lota (**Prilog 6. Obrazac EP 5 – Zahtjev za etikete**).

Nakon završne prodaje, proizvođači popunjavaju i predaju Obrazac EP 6 (Evidencija o prodatim količinama krompira). Podaci iz obrasca EP 6 se evidentiraju, a Obrazac se protokoliše i arhivira (**Prilog 7. Obrazac EP 6 – Evidencija o prodatim količinama krompira**).

5. OPIS METODE DOBIVANJA KROMPIRA

Metod proizvodnje „Fojničkog krompira“ temelji se na smjernicama zasnovanim na naučnim i stručnim saznanjima, ali i iskustvenim znanjem nastalim tokom duge tradicije proizvodnje krompira na posmatranom geografskom području.

5.1. Agrotehnika

Za proizvodnju „Fojničkog krompira“ u pravilu koristi se sadni materijal Agria i druge sorte reprodukcije. Sortiment se zasniva kako na sortama sa dugom tradicijom gajenja, tako i na novijim sortama, shodno njihovoj prilagodljivosti na agro-ekološki uslova i zahtjeve tržišta. Koristi se sadni materijal najčešće kategorije certificirano/deklarirano sjeme, a rjeđe kategorije osnovno sjeme sorte Agria i drugih sorti.

5.2. Plodored

Proizvođači krompira u Fojnici posebnu pažnju poklanjaju plodoredu, kao jednom od najvažnijih elemenata u proizvodnji krompira. Iako dobro podnosi monokulture, ona se ne preporučuje iz razloga što postoji veća mogućnost od prijenosa bolesti i nematode, ali i zakorovljenosti tla. Sadnja se obavlja u dobro pripremljenom zemljištu na kojem se prethodno izvršene radne operacije osnovne i dopunske obrade zemljišta. Način sadnje je u pravilu mašinski, a obavlja se na ocjeditim parcelama, jer krompir ne podnosi teška, mokra i vodonopropusna zemljišta. Sadnja krompira se vrši u pravilu na istim parcelama svake treće ili četvrte godine. Stoga, plodored održavaju uredno, kvalitetno i u dovoljnim količinama opskrbljavavaju gnojivom. Najbolji predusjevi za krompir su leguminoze od kojih se posebno ističu crvena djetelina i lucerna jer iza sebe ostavljaju porozno tlo bogato dušikom.

5.3. Obrada zemljišta

Obrada tla ima ulogu osigurati dobru strukturu i prorahljenost, povoljne vodozračne uslove u kojima će se nesmetano razvijati korjenov sistem i gomolji. Predusjev za uzgoj krompira su (ledine koje nisu

obrađivane najmanje pet godina). Obično su to travne površine. Ako su predusjevi bile jarine, leguminoze ili trave oranje se ne izvodi odmah, već se prvo skida površinski pokrivač. Duboko oranje mjera je u jesenskoj obradi zemljišta koje slijedi prije dolaska mrazeva, a uloga mu je čuvanje zimske vlage. Zemljište prezimljeno u dubokim brazdama u proljetnom periodu izloženo je jačim isparavanjima. Stoga, proljetna obrada tla poboljšava zračni, vodni i toplinski režim tla. Dalje mjere, prije sadnje, ovise o vrsti tla i zakorovljenosti. Zakašnjele pripreme i nekvalitetna obrada tla dovodi do gubitak vlage, širenje korova, tešku prohodnost stroja u sadnji i sporo klijanje i razvoj korijena.

Teška zemljišta i zemljišta namijenjena proizvodnji ranog krompira moraju se duboko obraditi već u jesen, dok se lahka zemljišta mogu orati i u rano proljeće. Stajnjak se na teškim zemljištima plitko zaorava prije jesenjeg oranja ili tek u proljeće, neposredno pred sadnju. Za ovu proizvodnju najbolje je da se kao početni sjemenski materijal nabavi atestirani krompir. Najbolje pretkulture za krompir su: livade, ozimi ječam i uljana repica, ozima i proljetna grahorica, raž, grašak, ovas, pšenica. U toku vegetacije vrše se 1-2 međuredna kultiviranja, prvo nakon nicanja i drugo 10-15 dana poslije. Kad usjev dostigne visinu od 15 cm, vrši se prvo ogrtanje. Drugo ogrtanje vrši se pred cvatnju i ono je jače, visina humke je oko 20 cm. Zaštita od bolesti i štetočina izvodi se redovno, primjenom fungicida i insekticida.

U cilju što boljeg ostvarivanja kvaliteta i kvantiteta proizvedenog krompira proizvođači „Fojničkog krompira“ koriste parametre kao što su: izbor lokacije, utvrđivanje nadmorske visine, plodored, nagib terena, mogućnosti navodnjavanja, tip tla, prostorna izolacija, uzorkovanje tla za laboratorijsku analizu: pH, humus, makro i mikro elementi i kontrola prisustva nematoda. Udruženje mora imati pripremljen materijal o navedenim korisnim parametrima koji mora biti lako dostupan u svakom trenutku za članove Udruženja.

5.4. Gnojidba

Gnojidba se vrši organskim gnojivom i pravilnim omjerom ugljika i dušika ili mineralnim prema optimalnoj dozi i obliku hranjiva na način da se organsko gnojivo zaore prilikom jesenske gnojidbe, a mineralno dodaje prije sadnje te prihranjivanjem tokom vegetacije u granulama ili folijarnama. Krompir spada među kulture sa visokim zahtjevima za đubrivom. Stajnjakom se đubri u količini od 20-40 t/ha. Mineralna đubriva daju se pred sadnju, može se polovina rasturiti po cijeloj površini, a ostatak, zajedno sa sadnjom, u brazde. Prihranjivanje se obavlja po potrebi, i izvodi se u vrijeme prvog okopavanja (ogrtanja) (**Prilog 12. REZ 2009**).

5.5. Sadnja

Zemljišta koja najbolje odgovaraju krompiru treba da su duboka, rastresita, humusno-pjeskovita. Za ranu proizvodnju pogodna su pjeskovito-humusna zemljišta bogata hranivima, koja se rano i dobro zagrijavaju, zaklonjena od hladnih vjetrova. Potrebna temperatura zemljišta kod sadnje je 8-10 °C, a za proklijali krompir može biti od 4-5 °C. Oko tri nedelje prije cvatnje pa otprilike do sredine cvatnje, krompir počinje da zameće gomolje i tada su najpovoljnije temperature od 15 – 18 °C.

Najveće potrebe za vodom su u vrijeme cvjetanja i obrazovanja gomolja. Sadnja se obavlja u dobro pripremljenom zemljištu na kojem su prethodno izvršene radne operacije osnovne i dopunske obrade zemljišta. Način sadnje je u pravilu mašinski, a obavlja se na ocjeditim parcelama, jer krompir ne

podnosi teška, mokra i vodenonepropusna zemljišta. Količina sjemena zavisi od veličine gomolja (najbolja veličina između 30 i 50 mm).

Rok sadnje krompira u Fojnici se određuje na osnovu klimatskih, meteoroloških i vegetativnih podataka. Sa sadnjom se počinje kada je temperatura vazduha ≥ 5 °C. Faktori koji određuju opredeljenost proizvođača za pojedinim sortama sjemena su dužina vegetacije, visina prinosa, kvaliteta gomolja, otpornost na bolesti te stepen osjetljivosti na klimatske promjene. Na istoj parceli krompir se može saditi svake treće ili četvrte godine, a u plodoredu se najčešće smjenjuje sa žitaricama, ali to mogu biti i druge biljne vrste. U skladu sa prihvaćenom tehnologijom uzgoja, krompir se đubri sa različitim đubrivima i na različite načine, ali organskim đubrivom kao što je stajnjak ili zaoravanje zelene biomase parcele se moraju pođubriti svake dvije ili najmanje tri godine. Mjere njege i zaštite krompira obavljaju se u skladu sa dobrom poljoprivrednim praksama, a proizvođači su dužni voditi evidenciju o provedenim mjerama njege i zaštite u Obrascu EP 3 (Dnevnik rada).

Prednosti sadnje naklijalih gomolja skraćanjem vegetacije krompira dolazi do ekonomski opravdanog prinosa, čime je omogućeno iskopavanje mladog krompira u periodu kada su cijene na tržištu veće, skraćivanjem vegetacije i ranijem uklanjanju čime se proizvodi zdaviji sjemenski krompir, upotrebom pravilno naklijalih gomolja postiže se u prosjeku 10 % veći prinos od onog kojim bi postigli sadnjom nenaklijalog sjemena.

5.6. Vađenje i skladištenje krompira.

Prije vađenja krompira, potrebno je da krompir dozrijeva u tlu 15-20 dana bez rada cime i obavlja se po suhom vremenu.

Krompir za zimu treba, nakon vađenja a prije uskladištenja, prosušiti. To se obavlja u toku stajanja na polju ili za vrijeme prenošenja, a ako je iz bilo kojih razloga još vlažan, treba ga razastrijeti u tankom sloju ispod neke nastrešnice da bi se prosušio (***Prilog 12. REZ 2009.***).

Vrijeme vađenja „Fojničkog krompira“ se vrši od početka septembra, pa do kraja oktobra. Kasna sorta vadi se kad izumre nadzemni dio biljke, što u brdsko-planinskim dijelovima dolazi obično u jesen (septembar-oktobar). Vađenje krompira može biti ručno ili mašinski uz korišćenje različitih tehničko-tehnoloških rješenja.

Krompir za zimu treba, nakon vađenja a prije uskladištenja, prosušiti. To se obavlja u toku stajanja na polju ili za vrijeme prenošenja, a ako je iz bilo kojih razloga još vlažan, treba ga razastrijeti u tankom sloju ispod neke nastrešnice da bi se prosušio. Čuvanje krompira je delikatan posao. U skladištima se najbolje čuva u dubokim letvicama i sanducima. Vreće u koje je upakovan krompir treba slagati uspravno, jednu uz drugu. Temperatura čuvanja +1 °C do +6 °C (najduže i najbolje + 3 °C do +5 °C), uz relativnu vlagu 85-90 %.

Nakon vađenja i sortiranja, krompir se može skladištiti u različitim objektima za skladištenje, počev od tradicionalnih trapova, pa do savremenih skladišta sa kontrolisanim uslovima.

„Fojnički krompir“ u praksi se uglavnom ne podvrgava pranju, ali se može primjenjivati različita tehnička rješenja u cilju odstranjivanja ostataka zemlje sa pokožice krtola. U promet se može stavljati sa ili bez navedene radne operacije.

„Fojnički krompir“ se prodaje u vidu krtola prečnika od minimalno 35mm, koji se većinom dodatno ne sortiraju, ali u skladu sa tržišnim zahtjevima, isti se može dodatno sortirati uz korištenje tehničkih rješenja različitog stepena automatizacije. Zavisno od mjesta i načina prodaje, krompir se može prodavati upakovan u vreće različite veličine i materijala (papirne, mrežaste, jutane i sl.), te u drvenim ili plastičnim (ili drugim boksovima sačinjenim od različitog materijala), kao i u rinfuznom stanju.

6. POVEZANOST SA GEOGRAFSKIM PODRUČJEM

Zahtjev za registraciju oznake geografskog porijekla prehrambenog proizvoda „Fojnički krompir“ temelji se na kvalitetu i posebnim karakteristikama koje su povezane sa prirodnim uslovima u području proizvodnje i ljudskim vještinama.

6. 1. Specifičnost geografskog područja

6.1.1. Prirodni faktori

Geografsko područje se nalazi u krajnjem južnom dijelu sjevernog umjerenog pojasa, u zoni prijelaza u sjeverne dijelove sjevernog subtropskog pojasa. Ova zona je gotovo podjednako podložena utjecaju toplih i vlažnih maritimnih zračnih masa sa Atlantika i suhog i hladnog kontinentalnog zraka iz unutrašnjosti azijskog kontinenta.

U toku godine, osim pomenute zonalne cirkulacije, postoji i meridionalna cirkulacija, kojom hladni i suhi arktički maritimni zrak iz prostora Arktika, preko niskog skandinavskog gorja, srednjeevropskih nizija, sniženja na karpatskom planinskom sistemu i Panonskog bazena dopijeva u doline Vrbasa i Bosne, doprinoseći tako povišenju klimatskih kontrasta u cijelom prostoru.

Uvažavajući ove činjenice kao i regionalne i lokalne klimatske modifikatore (visina i pravac pružanja dominantnih planinskih sistema, opće reljefne karakteristike terena i sl.), može se konstatovati da navedeni prostor pripada širem području sa izmijenjeno planinskim i planinskim tipom klime. Sveukupna teritorijalna pripadnost crnomorskom riječnom slivu, osnovna je odlika hidrografskog položaja cjelokupne šire regije. Okosnicu hidrografske mreže čine rijeke Vrbas i Fojnica. Prostorna rasprostranjenost pedološkog supstrata šire regije kojoj pripada Fojnica, u direktnoj je vezi sa osnovnim odlikama matičnog stijenskog materijala, općim klimatskim karakteristikama, dominantnim tipom reljefa, razvijenošću hidrografske mreže i zastupljenošću pojedinih vrsta živih organizama koji učestvuju u procesu humusne razgradnje. Uvažavajući navedene faktore može se konstatovati da u navedenom području duž većih riječnih dolina dominiraju hidromorfna tla s većim brojem različitih podtipova, dok su u širem području oko njih razvijeni distrični kambisol i ranker iz automorfnog razdjela tala (**Prilog 8 i 12. FMPVŠ 2013.**)

Osnovne odlike ovog tipa klime su niske temperature, snižen zračni pritisak, snažni vjetrovi, smanjena vlažnost zraka i visoka godišnja količina padavina. Godišnje padavine u Fojnici iznose od oko 1200 do 1500 mm, i vremenski su gotovo ravnomjerno raspoređene, pa sušnih mjeseci gotovo i da nema. Srednja godišnja temperatura iznosi oko 8,2 °C, te se prosječni godišnji broj sunčanih sati kreće u granicama od 1600 do 1700 sati, što otprilike odgovara bosanskohercegovačkom prosjeku (**Prilog 12. LEAP 2004.**).

Karakteristike zemljišta općine Fojnica, koje se odlikuju zastupljenim vrstama zemljišta kao što je Ranker i Distrični kambisol koji imaju povoljne hemijske osobine za uzgoj krompira (imaju visok sadržaj povoljnog humusa 10-25 %, sadržaj dušika u korelaciji je s humusom i ima ga dosta (**Prilog 8 i Prilog 12. FMPVŠ 2013.**)).

6.1.2. Ljudski faktori

Prema literarnim izvorima, gajenje krompira na području Fojnice potiče od početka XVIII vijeka“. Razmatrajući historijat krompira navodi se sljedeće „Kada je stigao u Bosnu i Hercegovinu nije tačno utvrđeno, ali se uzgaja kao kulturna biljka od kraja 18. stoljeća“. Dugogodišnja tradicija gajenja krompira na teritoriji općine Fojnica nastavlja se i danas, sa posebnom specifičnošću se ogleda u činjenici da, se proizvodnja krompira na teritoriji općine Fojnica u posljednjim godinama bilježi ubrzan rast. Dominantna kultura koja se zasijava je prije svih krompir. Od svih povrtnih kultura primjetno je da općina Fojnica značajnije učestvuje u ukupnoj proizvodnji krompira u kantonu sa 14,70 %. (**Prilog 12. LEAP 2004. i REZ 2009.**).

6.2. Specifičnost proizvoda

6.2.1. Karakteristike proizvoda

"Fojnički krompir" je krompir ovalnog sa varijacijama prema izduženo - ovalnog oblika, minimalnog prečnika krtole 35mm sa žutim mesom brašnastog okusa, prhak ili suh gdje se pri jedenju osjeti punoća u ustima.

6.2.2. Pojednosti o ugledu

Ugled i prepoznatljivost „Fojničkog krompira“ datira već duže vrijeme i prisutni su ne samo u regiji Srednjobosanskog kantona već i šire. Potrošači u srednjoj Bosni prepoznaju „Fojnički krompir“, a što je svakodnevica na prodajnim mjestima. Prodaja „Fojničkog krompira“ obavlja se putem različitih tržišnih kanala, a glavno tržište su gradovi u Srednjobosanskom kantonu, Zeničko dobojskom i Sarajevskom kantonu, ali proizvod se prodaje i u ostalim gradovima Bosne i Hercegovine. Na postojanje posebnog ugleda „Fojničkog krompira“ kod potrošača ukazuje davanje važnosti označavanju prodajnog mjesta od strane prodavca. Takvih primjera se može naći uz frekventne saobraćajnice Fojnica-Sarajevo, Fojnica-Travnik i Fojnica-Zenica. Krompir u Fojnici je nezaobilazan, bilo da se pojavljuje kao važna namirnica u ishrani kako u domaćinstvu tako i ugostiteljstvu. To najbolje pokazuje i dani „Fojničkog krompira“ (ogledi) koji se vrše svake godine(od 2007.godine) i druge sajamske i druge manifestacije.

6.3. Uzročna veza između geografskog područja i proizvoda

Izuzetna pogodnost geografskog područja koja se odlikuje postojanjem povoljnih agroekoloških uslova za uzgoj markentilnog i sjemenskog krompira, primijećena je polovinom XX vijeka. Tako se od 2008. godine na teritoriji općine Fojnica vrše ogledi sa različitim sortama krompira (**Prilog 10**).

Za opće klimatske karakteristike, osim položaja u krajnjem južnom dijelu sjevernog umjerenog pojasa, u zoni prijelaza u sjeverne dijelove sjevernog suptropskog pojasa, za širi prostor općine Fojnica jako je bitno da je lociran u prostoru koji je gotovo podjednako podložan utjecaju toplih i vlažnih maritimnih zračnih masa sa Atlantika i suhog i hladnog kontinentalnog zraka.

Fojnica ima velike površine brdsko-planinskog područja koje ima humidnu klimu, gdje tereni iznad 500 m n.v. imaju oko 300 mililitara više padavina i oko 2,3 °C nižu prosječnu temperaturu. Posebno se manifestira svježim ljetima gdje su kiše česte i u toku ljeta. Pored redovnih padavina općina Fojnica ima razvijenu riječnu mrežu koja gotovo cjelokupno (preko 90 % površine općine) pripada neposrednom slivnom području Fojničke rijeke. Ukupan broj vodotoka koji obrazuje cjelokupnu površinsku riječnu mrežu iznosi 820. Drugi glavni vodotok je rijeka Željeznica čija dužina u dijelu koji pripada općini Fojnica iznosi 28,64 km. Ukupan broj stalnih vodotoka na cijeloj teritoriji općine iznosi 211, koji ostvaruju ukupnu dužinu od 354,22 km ili oko 59 % od dužine cjelokupne riječne mreže. U vrijeme intenzivnog porasta nadzemne mase i u vrijeme formiranja krtola vlažnost zemljišta treba navodniti sa 40-60 mm vode što riječna mreža vodosnabdjevanja na području Fojnice omogućava, posebno vodotoci koji imaju stalni režim vodosnabdjevanja.

Povoljnost agro-ekoloških uslova geografskog područja za proizvodnju krompira leži u sadejstvu klimatskih faktora poljoprivrednog zemljišta. Područje Fojnice se nalazi s jedne strane pod uticajem Mediterana, koji tokom vegetacije, uslovljava visoke dnevne temperature vazduha, te visokih planina Vranica, Zec, Bitovinja, Kreuščićka, Ščit i Pogorelica, koje prouzrokuju izraženo opadanje noćnih temperatura vazduha, te na taj način usporavaju fiziološke procese u biljkama krompira, što doprinosi nakupljanju suhe materije, a što pokazuju i laboratorijski nalazi o povišenim vrijednostima suhe materije „Fojničkog krompira“ u mjestu Otigošće do 20,02 %. (**Prilog 11**).

Ako se klimatskim faktorima dodaju karakteristike poljoprivrednog zemljišta na teritoriji općine Fojnica, koje se odlikuje zastupljenim površinama lakšeg mehaničkog sastava, koje je vodopropusno, prisutnih povoljnih klimatskih, a što je prvenstveno povezano sa nadmorskom visinom, te specifičnim geografskim položajem teritorije općine Fojnica i postojanje poljoprivrednog zemljišta i povoljnih fizičko-hemijskih osobina, te kontinuirane mogućnosti navodnjavanja, pružaju povoljne uslova za uzgoj krompira (**Prilog 8 i Prilog 12. FMPVŠ 2013.**).

Na hemijski sastav krtola krompira utiču različiti uslovi prije žetve (životna sredina, zrelost u berbi, biotički i abiotički stres, itd.) i posle berbe (prerada, skladištenje, transport, itd.). Sama adaptacija usjeva zavisi od genotipa (genetskih faktora), ali i od praksi upravljanja usjevima koje treba da se razvijaju u skladu sa specifičnim agroekološkim uslovima i lokalnim proizvodnim sistemima. Krompir ima veliku nutritivnu vrijednost. Rezultati laboratorijskih nalaza ukupnih šećera do 1,42 %, što ukazuje da se krompir proizvodio u veoma povoljnim geografskim uslovima (**Prilog 9**).

Izveštaji o fizičko – hemijskoj analizi „Fojničkog krompira“ su pokazala veoma pozitivne vrijednosti suhe materije od 17,70 – 20,02 %, proteina od 2,25-2,28 % i ukupnih šećera 0,47-1,42 %. **(Prilog 9)**.

Postojanje povoljnih agroekoloških uslova koji su prevashodno povezani sa nadmorskom visinom, te specifičnim geografskim položajem teritorije općine Fojnica i postojanje poljoprivrednog zemljišta povoljnih fizičko–hemijskih osobina kao i dugogodišnjom tradicijom proizvodnje koja se u kontinuitetu odvija duže od dva stoljeća stvara se kompleks faktora koji čine područje Fojnice jedinstvenom u pogledu proizvodnje krompira.

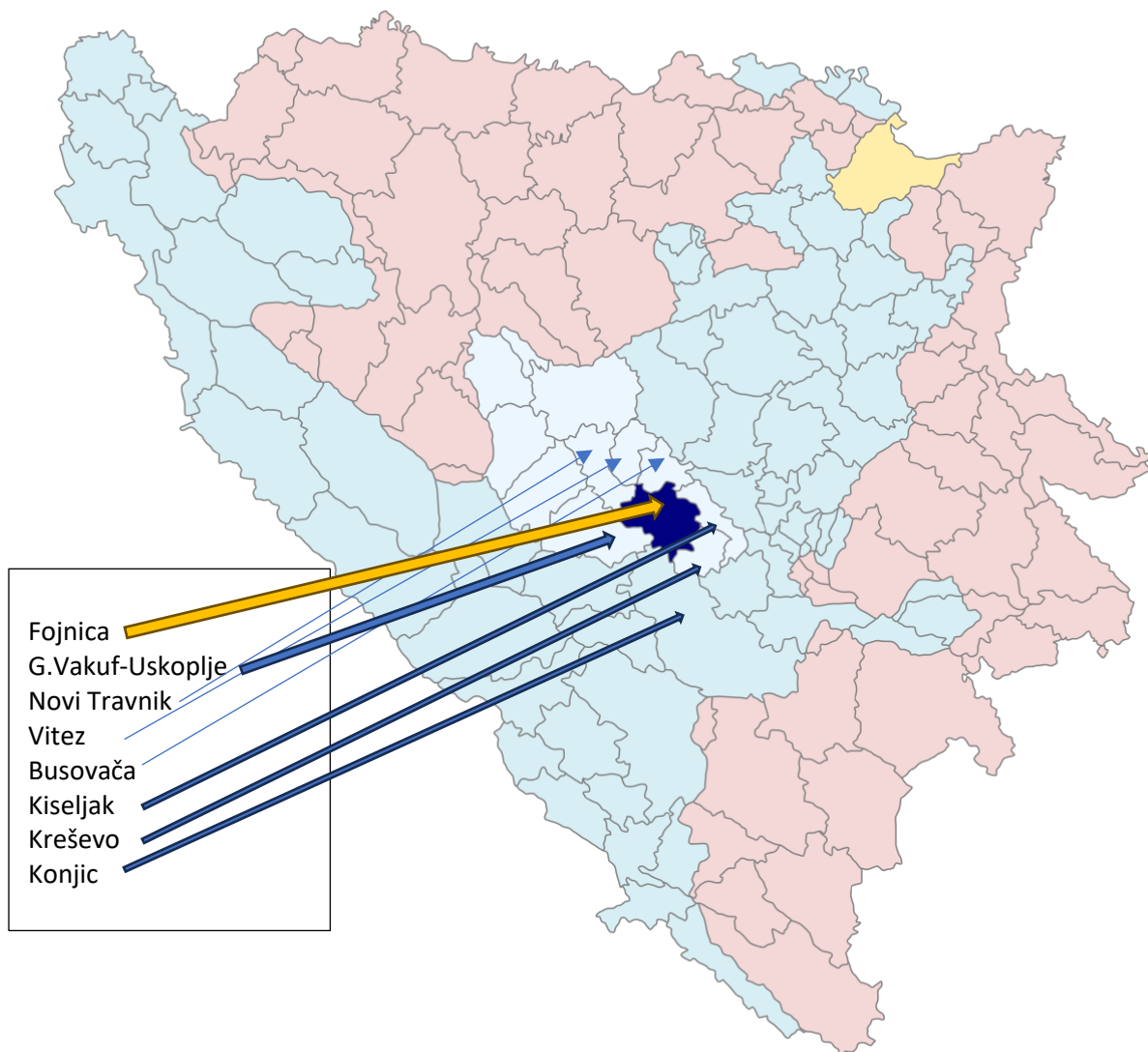
7. NAZIV I ADRESA NADLEŽNOG TIJELA

Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine
Kneza Višeslava bb,
88000 Mostar

8. POSEBNA PRAVILA ZA OZNAČAVANJE PROIZVODA

Nema posebnih pravila u vezi označavanja

Prilog 1. Karta geografskog područja proizvodnje „Fojničkog krompira“

Slika 1. Opština Fojnica na geografskoj karti Bosne i Hercegovine

Slika 2. Karta Srednjobosanskog kantona

Udruženje poljoprivrednika općine Fojnica

PRIJAVA U REGISTAR PROIZVOĐAČA

Datum prijave: _____

Broj protokola prijave: _____

Ime i prezime: _____

Godina rođenja: _____

Adresa: _____

Da li je gazdinstvo registrovano u Registru poljoprivrednih gazdinstva? DA NE

Da li je gazdinstvo registrovano kao komercijalno? DA NE

RPG broj¹ : _____

Kontakt telefon: _____

E-mail: _____

NAPOMENA:

Prijavu podnio

M.P.

Prijavu zaveo

¹ Unijeti broj gazdinstava iz Registra poljoprivrednih gazdinstava Fedearacije Bosne i Hercegovine

Prilog 3. Prijava proizvodnih parcela

Obrazac EP 2

Udruženje poljoprivrednika općine Fojnica

PRIJAVA PROIZVODNIH PARCELA
(za 20__ godina)

Datum prijave: _____

Broj protokola za prijavu : _____

Ime i prezime : _____

Broj proizvođača u Registru proizvođača: _____

Mjesto	Katarstarska opština	K.Č. broj	Površina K.Č.. (m ²)	Površina zasađena krompirom (m ²)	Predusjev	Posađena sorta	Datum sadnje

Prijavu podnio

M.P.

Prijavu zaveo

Prilog 4. Radni dnevnik proizvođača krompira

Obrazac EP 3

Udruženje poljoprivrednika općine Fojnica

DNEVNIK PROIZVOĐAČA KROMPIRA²

(za 20__ godina))

Datum prijave: _____

Broj protokola prijave: _____

Ime i prezime : _____

Broj proizvođača u Registru proizvođača: _____

Mjesto		K.Č. broj		Površina zasađena krompirom (m2)		Posađena sorta	
--------	--	-----------	--	----------------------------------	--	----------------	--

Naziv radne operacije	Datum	Korišteno pogonsko sredstvo	Korišten priključak	Naziv korištenog potrošnog materijala	Jedinica mjere	Količina utrošenog potrošnog materijala	Utrošeno vrijeme rada mehanizacije (sati)	Utrošeno vrijeme rada radnika (sati)

Prijavu podnio

Prijavu zaveo

M.P.

² Časopis se radi posebno za svaku parcelu ili dio parcele. Broj registara kod jednog proizvođača u jednoj godini ne može biti manji od broja linija u Ep 2 (Primjena površine proizvodnje).

Prilog 5. Obaveštenje o proizvedenim količinama

Obrazac EP 4

Udruženje poljoprivrednika općine Fojnica

REGISTRACIJA PROIZVEDENIH KOLIČINA
(za 20__ godina)

Datum prijave: _____

Broj protokola prijave: _____

Ime i prezime: _____

Broj proizvođača u Registru proizvođača: _____

Mjesto	Katarstarska opština	K.Č. broj	Površina K.Č. (m ²)	Površina zasađena krompirom (m ²)	Posađena sorta	Količina proizvedenog krompira (kg) ³	Datum vađenja

Prijavu podnio

Prijavu zaveo

M.P.

³ Navesti samo tačnu ili procijenjenu količinu krompira namijenjenog tržištu.

Prilog 6. Zahtjev za etikete

Obrazac EP 5

Udruženje poljoprivrednika općine Fojnica

ZAHTJEV ZA ETIKETE

Datum prijave: _____

Broj protokola prijave: _____

Broj proizvođača u Registru proizvođača: _____

Sorta	
Šifra pakovanja	
Količina etikete	

Legenda za pakovanje⁴:

Način pakovanja	Šifra	Način pakovanja	Šifra	Način pakovanja	Šifra
Vreća 5 kg	01	Boks			
Vreća 10 kg	02	Đambo vreće			
Vreća 15 kg	03	Refuzno pakovanje			
Vreća 20 kg	04				
Vreća 25 kg	05				
Vreća 30 kg	06				
Vreća 50 kg	07				

Prijavu podnio

Prijavu zaveo

M.P.

⁴ Proizvođač u nastavku unosi novi način pakovanja, a šifru dodjeljuje ovlačenju lice u Udruženje.

Prilog 7. Podaci o prodanim količinama krompira

Obrazac EP 6

Udruženje poljoprivrednika općine Fojnica

PODACI O PRODANIM KOLIČINAMA KROMPIRA
(za 20__ godina)

Datum prijave: _____

Broj protokola prijave: _____

Ime i prezime: _____

Broj proizvođača u Registru proizvođača: _____

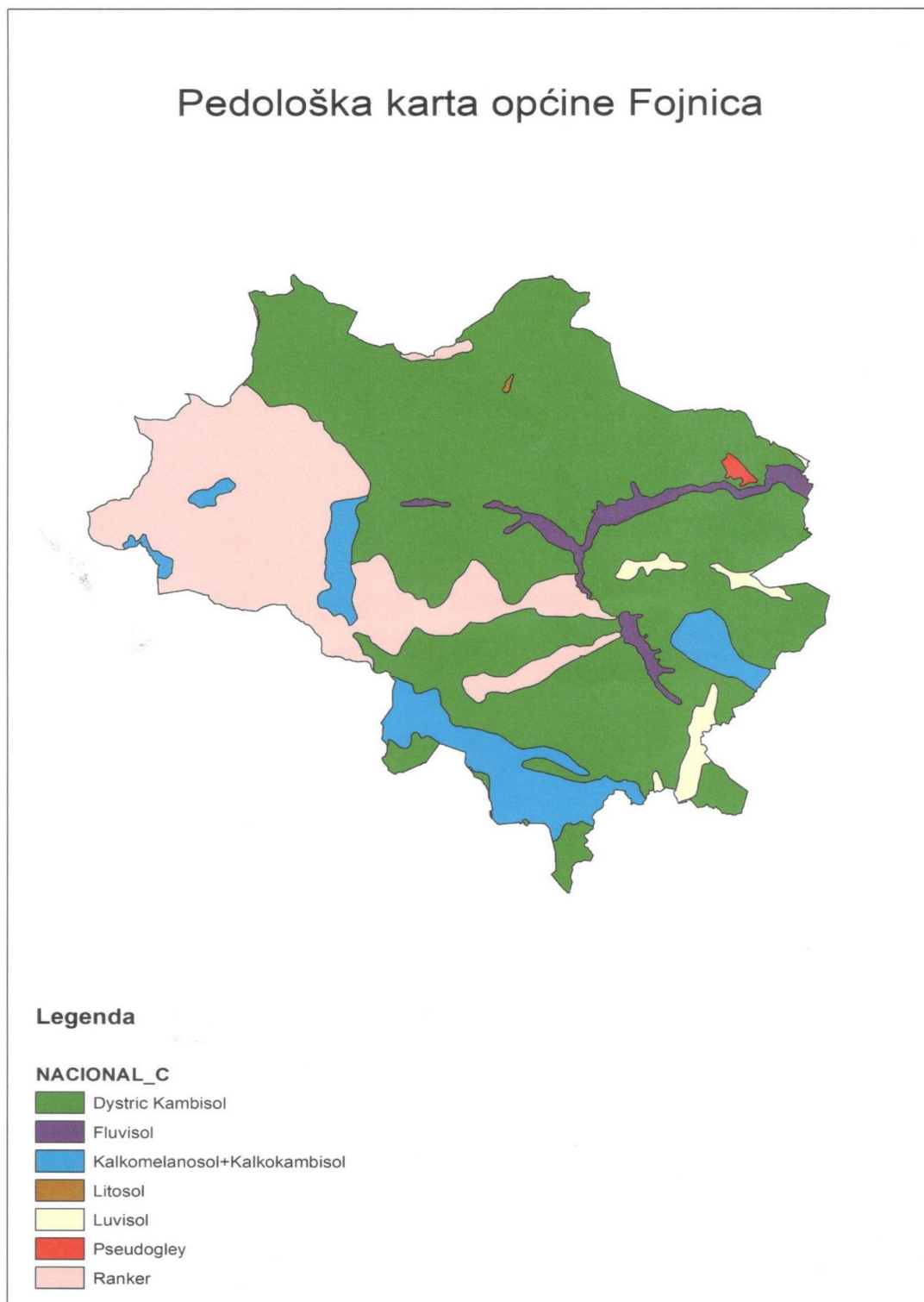
Sorta	Šifra pakovanja	kg u pakovanju	Prodato pakovanja	Ukupno pronato kg	Kupac	Napomena
1	2	3	4	5=4*3	6	7

Prijavu podnio

Prijavu zaveo

M.P.

Prilog 8. Pedološka karta općine Fojnica i tabela sa procentualnim učešćem pojedinih tipova zemljišta

Tip tla	m2	ha	km2
Ranker	68790090,00	6879,009	68,790
Distrični kambisol	192479100,00	19247,910	192,479
Kalkomelanosol	25881980,00	2588,198	25,882
Luvisol	5115364,98	511,536	5,115
Fluvisol	8210960,77	821,096	8,211
Pseudoglej	674264,78	67,426	0,674
Litosol	113147,29	11,315	0,113
	301264907,8	30126,49078	301,265

Procentualna zastupljenost	
	22,83
	63,89
	8,59
	1,70
	2,73
	0,22
	0,04
	100

Prilog 9. Izvještaj o fizičko–hemijskoj analizi „Fojničkog krompira“

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNI ZAVOD ZA POLJOPRIVREDU
SARAJEVO

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERAL INSTITUTE OF AGRICULTURE
SARAJEVO

ISPITNA LABORATORIJA ZA KONTROLU KVALITETA I₁ – 03-02-1
Odsjek za kontrolu životnih namirnica

IZVJEŠTAJ O ANALIZI FIZIČKO-HEMIJSKIH PARAMETARA

Broj protokola FZZP:03-49-1615/23 Datum: 12.06.2023 Br.Lab.protokola: 272/23

1. Podaci o uzorku:

Vlasnik uzorka (puni naziv i adresa ili šifra):	FAO – svjetska zdravstvena organizacija za hranu UN - Sarajevo
Naručilac ispitivanja:	FAO – svjetska zdravstvena organizacija za hranu UN - Sarajevo
Vrsta uzorka i identifikacioni broj:	Fojnički krompir (Mujo Zulum, Otigošće)
Uzorkovanje izvršio, mjesto, datum i metoda uzorkovanja:	Metoda vlasnika uzorka, 02.06.2023.
Vrsta analize:	fizičko-hemijska
Datum prijema uzorka, uzorke dostavio:	02.06.2023.
Datum početka ispitivanja:	06.06.2023. Datum završetka ispitivanja: 09.06.2023.

*neakreditovane metode i analiti; akreditovane metode i analiti nemaju oznake

2. Metode ispitivanja:

Kao pod 4 –rezultati ispitivanja

3. Zakonski propisi:

- Pravilnik o pružanju informacija potrošačima o hrani (Službeni glasnik BiH br. 68/13).

4. Rezultat ispitivanja:

Fizičko-hemijski parametar	Jedinica mjere	Rezultat ispitivanja	Referentna vrijednost	Metoda ispitivanja
*Fizička i organoleptička svojstva	-	Odgovara	-	Vizuelni pregled
*Ukupna suha materija	%	20,02	-	Sušenjem na 105 °C
*Ukupni pepeo	%	0,75	-	Spaljivanjem na 525 °C
*Kiselost	mmol/100g	3,35	-	Volumetrijski
*pH	pH	5,95	-	pH metar
*Proteini	%	2,28	-	Po Kjeldahlu
*Ukupni šećeri	%	1,42	-	Po Luff-Schorle

5. Napomena: Ispitani uzorak se sastojao od čistih, zdravih i cijelih plodova karakterističnog izgleda za krompir.

Važi od: 04.04.2022.god. Revizija br.1 Oznaka: I₁ - 03-02-1 Br.strana: 2

Butnirska cesta 40, 71210 Ilidza – Sarajevo, Bosna I Hercegovina Tel.: ++ 387 33 63 76 01; E-mail: fzzp@fzzp.gov.ba

Stranica 1 od 2

IZVJEŠTAJ O ANALIZI
FIZIČKO-HEMIJSKIH PARAMETARA

Broj protokola FZZP:03-49-1615/23 Datum: 12.06.2023 Br.Lab.protokola: 273/23

1. Podaci o uzorku:

Vlasnik uzorka (puni naziv i adresa ili šifra): FAO – Svjetska zdravstvena organizacija za hranu UN - Sarajevo
Naručilac ispitivanja: FAO – Svjetska zdravstvena organizacija za hranu UN - Sarajevo
Vrsta uzorka i identifikacioni broj: Fojnički krompir (Durić Đemil, Pogorelica)
Uzorkovanje izvršio, mjesto, datum i metoda uzorkovanja: Metoda vlasnika uzorka, 02.06.2023.
Vrsta analize: fizičko-hemijska
Datum prijema uzorka, uzorke dostavio: 02.06.2023.
Datum početka ispitivanja: 06.06.2023. **Datum završetka ispitivanja:** 09.06.2023.

*neakreditovane metode i analiti; akreditovane metode i analiti nemaju oznake

2. Metode ispitivanja:

Kao pod 4 –rezultati ispitivanja

3. Zakonski propisi:

- Pravilnik o pružanju informacija potrošačima o hrani (Službeni glasnik BiH br. 68/13).

4. Rezultat ispitivanja:

Fizičko-hemijski parametar	Jedinica mjere	Rezultat ispitivanja	Referentna vrijednost	Metoda ispitivanja
*Fizička i organoleptička svojstva	-	Odgovara	-	Vizuelni pregled
*Ukupna suha materija	%	19,40	-	Sušenjem na 105 °C
*Ukupni pepeo	%	0,62	-	Spaljivanjem na 525 °C
*Kiselost	mmol/100g	3,16	-	Volumetrijski
*pH	pH	6,00	-	pH metar
*Proteini	%	2,76	-	Po Kjeldahlu
*Ukupni šećeri	%	0,47	-	Po Luff-Schorle

5. Napomena: Ispitani uzorak se sastojao od čistih, zdravih i cijelih plodova karakterističnog izgleda za krompir.

Važi od: 04.04.2022.god. Revizija br.1 Oznaka: I₁ - 03-02-1 Br.strana: 2

Butmirska cesta 40, 71210 Ilidza – Sarajevo, Bosna I Hercegovina Tel.: ++ 387 33 63 76 01; E-mail: fzzp@fzzp.gov.ba

Stranica 1 od 2

IZVJEŠTAJ O ANALIZI
FIZIČKO-HEMIJSKIH PARAMETARA

Broj protokola FZZP:03-49-1615/23 Datum: 12.06.2023 Br.Lab.protokola: 274/23

1. Podaci o uzorku:

Vlasnik uzorka (puni naziv i adresa ili šifra):	FAO – Svjetska zdravstvena organizacija za hranu UN - Sarajevo
Naručilac ispitivanja:	FAO – Svjetska zdravstvena organizacija za hranu UN - Sarajevo
Vrsta uzorka i identifikacioni broj:	Fojnički krompir (Mačkić Mirnes, Pločari)
Uzorkovanje izvršio, mjesto, datum i metoda uzorkovanja:	Metoda vlasnika uzorka, 02.06.2023.
Vrsta analize:	fizičko-hemijska
Datum prijema uzorka, uzorke dostavio:	02.06.2023.
Datum početka ispitivanja:	06.06.2023. Datum završetka ispitivanja: 09.06.2023.

*neakreditovane metode i analiti; akreditovane metode i analiti nemaju oznake

2. Metode ispitivanja:

Kao pod 4 –rezultati ispitivanja

3. Zakonski propisi:

- Pravilnik o pružanju informacija potrošačima o hrani (Službeni glasnik BiH br. 68/13).

4. Rezultat ispitivanja:

Fizičko-hemijski parametar	Jedinica mjere	Rezultat ispitivanja	Referentna vrijednost	Metoda ispitivanja
*Fizička i organoleptička svojstva	-	Odgovara	-	Vizuelni pregled
*Ukupna suha materija	%	17,50	-	Sušenjem na 105 °C
*Ukupni pepeo	%	0,90	-	Spaljivanjem na 525 °C
*Kiselost	mmol/100g	3,30	-	Volumetrijski
*pH	pH	5,80	-	pH metar
*Proteini	%	2,25	-	Po Kjeldahlu
*Ukupni šećeri	%	0,48	-	Po Luff-Schorle

5. Napomena: Ispitani uzorak se sastojao od čistih, zdravih i cijelih plodova karakterističnog izgleda za krompir.

Važi od: 04.04.2022.god. Revizija br.1 Oznaka: I₁ - 03- 02-1 Br.strana: 2

Prilog 10. Ogledi krompira u Fojnici

Prilog 11. Fotografije prodajnog mjesta sa istaknutim natpisom „Fojnički krompir“

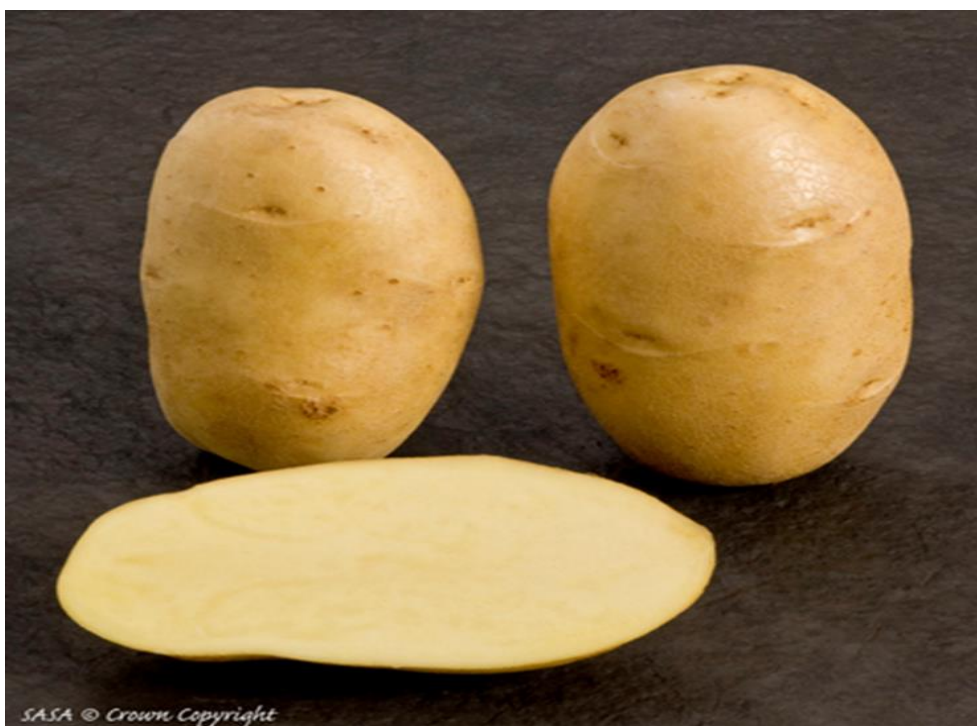
Slika 1. Prodajno mjesto sa istaknutim natpisom „Fojnički krompir“

Slika 2. Prodajno mjesto

Slika 3. Vaganje krompira

Slika 4. Krompir Agria iz Fojnice

Prilog 12. Literatura

- Dramićanin M. Aleksanda (2022) Fitohemijski profil krtola kao pokazatelj porijekla i načina proizvodnje krompira Univerzitet u Beogradu Hemijski fakultet, Doktorska disertacija Beograd, 2022.
https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/21200/Disertacija_13246.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- FMPVŠ (2013) Višenamjensko vrednovanje zemljišta u Federaciji BiH, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva 2013., <https://fmpvs.gov.ba/wp-content/uploads/2017/Publikacije/Operativni-program/8-Projekt-visenamjenskog-vrednovanja-zemljista.pdf>
- FMPVŠ (2022) Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije BiH za period 2021-2027. godina UNDP 2022, <https://fmpvs.gov.ba/wp-content/uploads/2022/01/04-Nacrt-Strategija%20poljoprivrede%20i%20ruralnog%20razvoja-Federacije-BiH-21-27%20-Prvi%20dio-2.pdf>
- LEAP Općine Fojnica Prirodne vrijednosti i potencijali općine Fojnica 2004.godine, <https://www.fojnica.ba/foto/albums/userpics/2005-04-06-00-00-68-pdf.pdf>
- Matej Cerovečki (2020) Preddiplomski stručni studij Bilinogojstvo Smjer Ratarstvo Tehnologija proizvodnje krumpira (*Solanum tuberosum* L.) na poljoprivrednom obrtu „Beta“ Završni rad Osijek, 2020 <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:275942>
- Muminović i sar. (2014): „Krompir“, Univerzitet u Sarajevu, Poljoprivredno-prehrambeni fakultet
- REZ (2009) Regionalna razvojna agencija Zenica 2009. <https://www.rez.ba/wp-content/uploads/2017/11/Publ-011-Program-razvoja-poljoprivrede-SBK.pdf>